

PROF. DR HAB. MED. STANISŁAW SPORNY 1954–2020

Donec totum impleat

Źródło: „Stomatologia” 2015, nr 3, fot. Maciej Ochman.

Profesor Stanisław Sporny herbu Leliwa – wyjątkowy człowiek, wybitny patomorfolog, ekspert w dziedzinie patologii gruczołu tarczowego, autor ponad 240 publikacji i członek gremiów naukowych o zasięgu krajowym i międzynarodowym.

Wielokrotnie nagradzany, wszechstronny naukowiec i dydaktyk, zasłużony dla rozwoju Uniwersytetu Medycznego w Łodzi, Państwowej Wyższej

Szkoły Zawodowej im. Prezydenta Stanisława Wojciechowskiego w Kaliszu, a także Krakowskiej Akademii im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Mentor oraz promotor naukowców i specjalistów z dziedziny patomorfologii – mistrz dla wielu z nas.

Miłośnik i znawca muzyki klasycznej, pasjonat historii, geografii i wędkarstwa, człowiek obdarzony wieloma niepospolitymi talentami.

Źródło: Archiwum „Stomatologii” 2015, nr 3, fot. Maciej Ochman.

Profesor Stanisław Sporny urodził się 10 kwietnia 1954 r. w Łodzi. W tym samym mieście w 1972 r. złożył egzamin dojrzałości w XXVI Liceum Ogólnokształcącym i rozpoczął studia na Wydziale Lekarskim Akademii Medycznej, które w 1978 r. ukończył z wyróżnieniem. Następnie podjął pracę w Zakładzie Anatomii Patologicznej Instytutu Patologii AM w Łodzi.

Dziedzina, w której Profesor Sporny prowadził działalność naukowo-badawczą, była patomorfologia. Jego wybitne osiągnięcia naukowe i zawodowe wpisują się w sięgającą okresu powojennego chlubną tradycję Łódzkiej Szkoły Patologów. W 1945 r. na Wydziale Lekarskim, będącym częścią ówczesnego Uniwersytetu Łódzkiego, rozpoczęto tworzenie dwóch Katedr Anatomii Patologicznej. Kierownictwo I Katedry i Zakładu Anatomii Patologicznej powierzono w 1946 r. Profesorowi Aleksandrowi Pruszczyńskiemu – twórcy Łódzkiej Szkoły Patomorfologów, wcześniejszemu współpracownikowi Profesora Ludwika Paszkiewicza, wybitnego polskiego anatomopatologa. Zakład Anatomii Patologicznej mieścił się w budynku prosektorium Szpitala im. Norberta Barlickiego. Początkowo katedra nie dysponowała własną salą dydaktyczną, dlatego też zajęcia z histopatologii dla studentów odbywały się w Katedrze i Zakładzie Histologii i Embriologii przy ul. Narutowicza 60. W 1950 r.

Zakład Anatomii Patologicznej uzyskał pomieszczenia na III piętrze budynku przy ul. Narutowicza 96, w których powstała sala ćwiczeniowa, pracownia histopatologiczna, zwierzętarnia i biblioteka, a wkrótce i pracownie naukowe. W 1973 r., w związku z restrukturyzacją Uczelni, Zakład Anatomii Patologicznej pod nazwą Zakładu Patomorfologii wszedł w skład Instytutu Patologii, którego dyrektorem został Profesor Zenon Torzecki – patomorfolog, uczeń Profesora Pruszczyńskiego. To tu Profesor Sporny w 1981 r. uzyskał pierwszy stopień specjalizacji z patomorfologii, a w 1985 r. stopień drugi. W tym samym roku obronił pracę doktorską z dziedziny patomorfologii onkologicznej pt.: *Wpływ cyklofosfamidu racemicznego, jego L-stereoizomeru i diazepamu na chłonia-ka NK i białaczkę L1210 przeszczepione do jamy otrzewnowej i galki ocznej*. W 1986 r. został powołany na stanowisko adiunkta. Po rozwiązaniu Instytutu w 1992 r. utworzono ponownie Katedrę i Zakład Patomorfologii, które przeniesiono do nowoczesnego Centrum Kliniczno-Dydaktycznego AM w Łodzi przy ul. Czechosłowackiej. W latach 1997–1998 Profesor pełnił tam obowiązki kierownika Pracowni Diagnostyki Autopsyjnej, a od 1999 r. także kierownika Pracowni Diagnostyki Biopsyjnej. W 1999 r. uzyskał stopień doktora habilitowanego za osiągnięcie naukowe, którym była monografia pt.: *Cytopatologia chorób tarczycy*. Z chwilą powstania Zakładu Patomorfologii Stomatologicznej w Katedrze Patomorfologii (wtedy już Uniwersytetu Medycznego w Łodzi) został powołany na stanowisko kierownika tej jednostki, którą to funkcję pełnił w latach 2003–2014. Od 2005 r. pracował na stanowisku profesora nadzwyczajnego; 30 grudnia 2009 r. otrzymał nominację profesorską.

Profesor Sporny był członkiem Rady Wydziału Lekarsko-Dentystycznego od początku jej istnienia. Wielokrotnie powoływano Go do komisji tworzonych przez władze AM i UM, m.in. Komisji Oceniającej Uczelni. W latach 2002–2005 był członkiem Rady Instytutu Endokrynologii, a od 2006 r. – Rady Katedry Endokrynologii UM w Łodzi, a także współzałożycielem Fundacji Rozwoju Endokrynologii im. T. Pawlikowskiego i jej wiceprezesem. Aktywnie działał w Komitecie Referencyjnym Epidemiologii, Diagnostyki i Leczenia Raka Tarczycy z siedzibą w Instytucie Onkologii w Gliwicach, przekształconym następnie w Polską Grupę ds. Nowotworów Endokrynnych. Był współtwórcą bazy zmian patologicznych tarczycy, która obejmuje ponad 5 tys. przypadków oraz stanowi największy zbiór w Polsce i jeden z największych na świecie. W latach 1996–1998 współorganizował i prowadził kurs „Cytopatologia tarczycy”; od 1997 r. wykładał na kursie „Postępy w diagnostyce chorób tarczycy”. Był ekspertem w komitetach naukowych konferencji kluczowych dla polskiej tyreologii: „Rak Tarczycy 2000” i „Rak Tarczycy 2006”. Współpracował jako wykładowca z dziedziny patologii gruczołu tarczowego z Glaxo, Berlin Chemie i Merck oraz z czasopismem „Medycyna Praktyczna”. Wykładał także na kursach doskonalących, organizowanych w ramach Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie.

Źródło: „Stomatologia” 2015, nr 3, fot. Maciej Ochman.

Od 1978 r. Profesor Sporny był członkiem Polskiego Towarzystwa Patologów. W latach 1990–1998 przewodniczył Komisji Rewizyjnej Oddziału Łódzkiego PTP, w 2004 r. został wybrany na przewodniczącego Oddziału. W latach 1999–2001 działał w Polskim Towarzystwie Lekarzy Chorób Zakaźnych. W 2007 r. był członkiem Komitetu Organizacyjnego XVII Zjazdu Polskiego Towarzystwa Patologów, który odbywał się w Łodzi. W tym samym roku Profesor wstąpił do Polskiego Towarzystwa Tyreologicznego i został zaproszony do grupy redaktorów „Thyroid Research”. Powierzono Mu także funkcję członka Komisji Rewizyjnej. W latach 1988–1992 pełnił obowiązki specjalisty wojewódzkiego ds. patomorfologii na terenie województwa płockiego. W latach 2006–2007 z upoważnienia ministra zdrowia nadzorował na terenie województwa łódzkiego wdrażanie Populacyjnego Programu Profilaktyki i Wczesnego Wykrywania Raka Szyjki Macicy. Ponadto pełnił obowiązki konsultanta w Centrum Onkologii – Instytucie im. M. Skłodowskiej-Curie w Gliwicach. W ostatnich latach został powołany na stanowisko konsultanta wojewódzkiego dla województwa łódzkiego w zakresie patomorfologii. W swej wieloletniej praktyce zawodowej współpracował także z Zakładem Patomorfologii Świętokrzyskiego Centrum Onkologii w Kielcach oraz ze szpitalami w Skierniewicach, Płocku, Kaliszu, Pleszewie i Lipnie.

Jako pierwszy na terenie Polski Profesor Sporny rozpoznał i opublikował opisy: raka skóry z komórek Merkla, nerczaka wielokomorowego torbielowatego, pierwotnego chłoniaka złośliwego gałki ocznej, guza beleczkowego szkliwiejącego tarczycy oraz zróżnicowania fotoreceptorowego (*fleurettes*) w siatkówczakach. Ponadto jako pierwszy na świecie rozpoznał przypadek pierwotnego PEComa wątroby, jako trzeci opisał inwazję tasiemca nieuzbrojonego do pęcherzyka

zółciowego i jako szósty wykrył potworniaka w łożysku. Niekonwencjonalną formą działalności zawodowej Profesora Spornego były konsultacje naukowe filmów: dokumentalnego *Budowa i funkcje tkanki łącznej* (WFO, Łódź 1985) oraz fabularnego *Alabama* (WFF, Łódź 1986).

Źródło: „Stomatologia” 2015, nr 3, fot. Maciej Ochman.

Profesor Sporny wykształcił wielu specjalistów w dziedzinie patomorfologii, był także promotorem i opiekunem prac doktorskich, magisterskich i licencjackich, wśród swoich podopiecznych cieszył się wielkim autorytetem i ogromną sympatią. Od 1982 r. pełnił rolę opiekuna Studenckiego Koła Naukowego przy Katedrze Patomorfologii. Prace naukowe przygotowane przez Jego studentów zdobyły wiele nagród i wyróżnień na konferencjach naukowych (Magdalena Więcek, Katarzyna Taran, Elżbieta Rusiecka, Aleksandra Brucka).

Sam będąc wyjątkowym, Profesor Sporny potrafił dostrzec i rozwijać to, co wyjątkowe u innych. I podobnie – będąc w przeszłości pionierem indywidualnego toku studiów, które odbywał pod opieką Profesora Macieja Pruszczyńskiego, sam później przekazywał wartości i tradycje Łódzkiej Szkoły Patomorfologów kolejnemu pokoleniu w toku indywidualnego kształcenia.

Za działalność naukową i dydaktyczną Profesor Sporny był wielokrotnie nagradzany Nagrodami Rektora AM w Łodzi (w 1988 r. – indywidualną II stopnia, w 1989 r. – indywidualną I stopnia, w 1990 r. – indywidualną II stopnia). W 1994 r. został wyróżniony Złotą Odznaką Studenckiego Towarzystwa Naukowego, a w 1999 r. otrzymał Nagrodę Indywidualną Ministra Zdrowia i Opieki Społecznej. W 2007 r. uhonorowano Profesora Nagrodą Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Kaliszu.

Profesor Stanisław Sporny pozostanie w sercach rodziny i bliskich, oddanego grona przyjaciół i w szczerze wdzięcznej pamięci niezwykle licznej grupy osób, którym pomógł jako lekarz, mentor, promotor, opiekun, kolega i przełożony, ale przede wszystkim, po prostu, jako człowiek.

Woody Allen powiedział: „wszyscy mamy jedno życie a niektórzy – wcale”. Parafrazując te słowa – wszyscy mamy jedno życie, ale nieliczni, ci wyjątkowi, mają dar wykorzystania życia po wielokroć; tak zapamiętają Profesora Stanisława Spornego ci, którzy Go znali.

Z szacunkiem, przyjaźnią i wdzięcznością Katarzyna Taran

Posłowie

Leliwa (Leliwczyk, Leliwita) – herb szlachecki, jeden z najstarszych ujętych w *Herbach Rycerstwa Polskiego*, którego historia sięga dynastii piastowskiej. Co znamienne dla heraldyki polskiej, herb Leliwa występuje w wielu odmianach. Jeden z najpiękniejszych opisów, podkreślający także różnorodność blazonów Leliwy, przedstawia Kasper Niesiecki: „Ma być księżyc jak na nowiu niepełnym, do góry rogami obrócony, we środku jego gwiazda o sześciu rogach w polu błękitnym, luboć niektórzy czerwonego używają; księżyc powinien być złoty. Na hełmie pawi ogon, na nim takż księżyc [...]” [*Herbarz polski*, t. 6. 1839–1846, s. 39–40].

Etymologia samego słowa nie jest jednoznaczna. W staropolszczyźnie „leliwą” był określaný księżyc w nowiu, „leliwa” znaczy także „patrzwa sam”. W ukraińskich pieśniach ludowych księżyc symbolizował pana młodego, zaś jutrzienka – leliwa – jego oblubienicę.

Zwykle przyjmuje się za Janem Długoszem, że Lelewici wywodzą się z Niemiec. Kronikarz tak pisał w swym *Liber Beneficiorum I*, s. 604: „[...] wtedy właśnie ród szlachecki Leliwitów wywodzący się znad Renu, z krwi Alemanów, mający jako znak herbowy gwiazdę sześcioramienną otoczoną dwoma rogami księżycą na niebieskim tle, opuścił własne dotychczasowe siedziby i mając szczęśliwiej zamieszkać, wszedł do ziem Królestwa Polskiego”. Jednakże inni historycy, m.in. Stanisław Orzechowski, Wincenty Balicki, Jan Leniek oraz, współcześnie, Włodzimierz Dworzaczek są zdania, że Lelewici i ich herb mają polską proveniencję, na co wskazuje przede wszystkim słowiańska nazwa herbu.

Co interesujące, nie tylko autentyczne, znamienite rody i postaci pieczętowały się Leliwą: Tarnowscy, Sieniawscy, Morsztynowie, Tyszkiewiczowie, Andrzej Bobola, Jan Śniadecki, Juliusz Słowacki, Henryk Dobrzański „Hubal”, lecz także bohaterscy Soplicowie z narodowej epopei Adama Mickiewicza: „Radzę więc aby chłopów starym obyczajem / Uszlachcić i ogłosić że im herb nasz

dajem. / Pani udzieli jednym wioskom Półkozica, / Drugim swą Leliwę nada Pan Soplica” [*Pan Tadeusz*, Księga XII, wersy 557–560].

Jest udokumentowane, że przodkowie Profesora Spornego ze strony matki – ród Pruskich – otrzymali herb Leliwa od króla Władysława Jagiełły za swój wkład w zwycięstwo nad Krzyżakami w bitwie pod Grunwaldem. Jak ukazano w manuskryptach, przedstawiciele rodu Lelewitów, „który nosi sierp księżycy z gwiazdą”, to „ludzie dalekowzroczni, pracowici i gorliwi dla Republiki” [z archiwum rodzinnego], co znajduje swoje odzwierciedlenie zarówno w historii protoplastów Profesora, jak i w Jego wartościowym życiu.

Babka Profesora Spornego, Anna von Lenk (ur. 2.09.1905 r. – zm. 27.01.1966 r.), była córką Marii i Aleksandra Pruskich oraz wnuczką Kazimierza Pruskiego – Sekretarza Obwodu Piotrowskiego, kupca II Łódzkiej Giełdy, powstańca styczniowego. Dziadek Profesora – Tadeusz von Lenk (ur. 12.09.1893 r. – zm. 29.03.1976 r.) był uczniem Korpusu Kadetów Carskich. Po wybuchu konfliktu rosyjsko-japońskiego polscy kadeci przeszli na stronę japońską, a Japońska Marynarka Wojenna w 1920 r. przewiozła ich do Polski, gdzie wzięli udział w wojnie polsko-bolszewickiej. Za zasługi wojenne von Lenk otrzymał stopień kapitana. Pojmany trafił do obozu jenieckiego, gdzie był przetrzymywany do zakończenia działań wojennych. Po wojnie na stałe osiadł w Łodzi. Dziadek odegrał ogromną rolę w wychowaniu i kształtowaniu osobowości Profesora Spornego. Cały swój czas poświęcał nauce wnuka, wpajał Mu wartości patriotyczne i przekazał swoje zamiłowanie do historii i geografii. Jak odnajdujemy w przekazach rodzinnych, mały Staś znał nazwy wszystkich państw wraz z ich stolicami zanim jeszcze rozpoczął naukę w szkole. W późniejszym okresie Profesor Sporny odebrał również staranne wykształcenie muzyczne, a rozwijana przez całe życia pasja uczyniła Go znawcą muzyki klasycznej.

Krystyna Sporna (ur. 23.10.1928 r. – zm. 23.08.2014 r.) córka Anny i Tadeusza von Lenk, matka Profesora Spornego, była lekarzem pediatrą. Ojciec Profesora – Kazimierz Sporny, był synem rewolucjonisty z 1905 r. więzionego w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej, został doktorem filozofii i uznanym pedagogiem, kształcił pokolenia nauczycieli, w tym pracowników dydaktycznych Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Łódzkiej oraz Akademii Medycznej w Łodzi. W czasie II wojny światowej walczył w szeregach Armii Krajowej. Pod pseudonimem „Jakub” w latach 1940–1941 był zastępcą dowódcy oddziału AK w gminie Bielawy, a w latach 1942–1945 dowódcą oddziału i kometantem Szkoły Podchorążych AK w powiecie łowickim. Prowadził także tajne komplety. Za walkę z hitlerowskim najeźdźcą został odznaczony Krzyżem Partyzanckim i Krzyżem Armii Krajowej. W 1946 r. ożenił się z Marią Skolec, owdowiał w 1952 r. Państwo Sporni mieli dwóch synów, którzy zmarli w dzieciństwie. W 1953 r. Kazimierz Sporny zawarł związek małżeński z Krystyną von Lenk, z którego to związku narodził się syn – Stanisław Sporny.

W perspektywie lat tytuł nadany Profesorowi Spornemu okazał się ostatnią nominacją profesorską w Katedrze Patomorfologii, a odejście Profesora zbiegło się z zakończeniem siedemdziesięcioletniego związku historii Łódzkiej Szkoły Patomorfologów z tą jednostką, która przestała istnieć w strukturach Uczelni.

Poszukując informacji o rodowodzie Profesora Stanisława Spornego, można natrafić na dzieło *Ordinate Equestria*, w którym Bonanus podaje, że król Neapolu i Sycylii ufundował oddział kawalerii zwany *Equites lunae* (Rycerze Księżycy). Ich znakiem był noszony na złotym łańcuchu na piersi srebrny półksiężyc w gwiaździstym polu zdobionym liliami, z napisem *Donec totum impleat* (Aż wszystko się dopełni).

*

Autorka serdecznie dziękuje wszystkim, którzy przyczynili się do powstania wspomnienia o Panu Profesorze Stanisławie Spornym, którego źródłem (oprócz wzmiankowanych w tekście) były: archiwa rodu Pruskich – dzięki uprzejmości Pana Macieja Pruskiego i Pani Magdaleny Pruskiej; historia Łódzkiej Szkoły Patomorfologów – dzięki uprzejmości Pana Prof. dr. hab. med. Wielisława Papierza; dokumenty Akademii Medycznej i Uniwersytetu Medycznego w Łodzi oraz archiwum własne autorki. Zdjęcia – Pan Maciej Ochman | Bad-Company.pl, zaczerpnięte z „*Robimy, co możemy!*”. *Rozmowa z prof. dr. hab. med. Stanisławem Spornym, konsultantem z dziedziny patomorfologii dla województwa łódzkiego* (archiwum „Stomatologia” 2015, nr 3) dzięki uprzejmości i zgodzie Redakcji.